

TÜRKİYE DIŞ TİCARETİNDE DÖVİZ KURU BELİRSİZLİĞİ

Yrd.Doç.Dr. Nur DİLBAZ ALACAĞAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Banka ve Finans Bölümü

Öğr. Gör.Yağmur AKARSU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Gökçeada MYO Dış Ticaret Bölümü

ÖZET

Döviz kuru, ülkelerarası ekonomik ilişkilerin temel belirleyicisi konumundadır. Küreselleşmeyle birlikte finansal piyasaların gelişmesi ve çöken Bretton Woods sisteminin ardından döviz kurlarının piyasalar tarafından belirlenmesi ileriye dönük döviz kuru tahminini güçleştirmiştir. Döviz kurunun belirsiz olması firmaların ve bireylerin ekonomik kararlar verirken tedirgin olmasına neden olmaktadır. Döviz kurundaki belirsizlik, ithalat ve ihracat yapan bütün ülkeler için bir risk oluşturmaktadır. Döviz kuru belirsizliğine karşı firmaların ve ülkelerin olumsuz etkilenmemesi için devletin döviz kuru istikrarını koruyucu önlemler alması gerekmektedir. Döviz kuru belirsizliği, ülkelerin ihracat ve ithalat hacmini ve dolayısıyla ülke ekonomisini etkilemektedir. Yapılan çalışmalarda döviz kuru belirsizliğinin dış ticareti olumsuz etkilediğine dair sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmanın amacı, döviz kuru belirsizliğinin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini belirlemek ve döviz kuru belirsizliğine karşı hükümetlerin, firmaların ve bireylerin alması gereken önlemleri açıklamaktır.

Anahtar Kelimeler: Döviz kuru riski, İthalat, İhracat, Türkiye.

THE UNCERTAINTY OF EXCHANGE RATE IN FOREIGN TRADE OF TURKEY

ABSTRACT

Exchange rate is a key determinant of intercountry economic relations. After the breakdown of Bretton Woods system and development of financial markets with globalisation, determination of exchange rates by markets complicated prospective exchange rate estimation. An undetermined exchange rate causes companies and individuals to feel uneasy making economic decisions. Uncertainty exchange rate poses a risk for all countries importing and exporting. To avoid damage to companies and countries against exchange uncertainty, the government needs to take measures to protect exchange rate stability. The exchange rate uncertainty affects the country's import and export volume and therefore the country's economy. In the studies, the results that the exchange rate



uncertainty affects foreign trade negatively are reached. The purpose of this study is to determine the effects of the exchange rate uncertainty on the Turkish economy and explain the measures that governments, companies and individuals should take against the exchange rate uncertainty.

Keywords: Exchange rate risk, Import, Export, Turkey.

1. GİRİŞ

Finansal açıdan faaliyet gösteren firmaların küreselleşmeyle birlikte genişlemesi, yatırımların artması ve ticaretin gelişmesi ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yönden büyümesini, değişmesini ve gelişmesini sağlar. 1973 yılında sabit kur rejimine dayanan Bretton Woods Sistemi'nin çöküşü ve yaşanan petrol krizleriyle birlikte ekonomideki piyasalar yakınlaşmaya başlamıştır. Sabit kur rejiminin çökmesiyle birlikte birçok ülke, parasını dalgalanmaya bırakmıştır. Bununla birlikte döviz kurlarındaki değişimler çok önemlidir. Çünkü döviz kurlarındaki değişimler sadece finansal piyasaları etkilememekte aynı zamanda bireylerin ekonomik kararları üzerinde de etkili olmaktadır. Bu değişim, küresel ölçekteki bütün sektörleri etkilemektedir. Döviz kurundaki oynaklık aynı zamanda ithalat ve ihracat yapan bütün ülkeler için de bir risk oluşturmaktadır. O yüzden döviz kuru riskinden, firmaların ve ülkelerin olumsuz etkilenmemesi için döviz kuru rejimlerinin çok iyi seçilip yönetilmesi gerekmektedir. Döviz kurundaki dalgalanmalar, döviz kurunun gelecekteki değerini öngörememeye neden olmaktadır. Döviz kuru belirsizliği ise ülkelerin ihracat ve ithalat hacmini ve dolayısıyla ülke ekonomisini etkilemektedir. Döviz kurlarındaki değişiklik önceden öngörülemez. Çünkü döviz kurları üzerinde sadece arz ve talep değil aynı zamanda faiz ve enflasyon oranları da etkilidir.

Türkiye, Cumhuriyet'in kurulduğu 1923 yılından 1950 yılına kadar referans para olarak İngiliz Sterlin'ini kullanırken, 1950 yılından sonra ABD Dolarını referans para olarak kullanmaya başlamıştır. Bu yıllar arasında TL, Sterlin karşısında dalgalanmaya bırakılmıştır. 1929 yılında Ekonomik Burhan'ın yaşanmasıyla birlikte 1930 yılında Türk Parasını Koruma Kanunu yürürlüğe girmiş ve böylelikle döviz piyasaları denetlenmeye bırakılmıştır. 1930 yılında Merkez Bankası'nın kurulmasının ardından 1933 yılında Ödünç Para Verme İşleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye'de sabit kur rejimi uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye, 1947 yılında IMF ve Dünya Bankası'na üye olduktan sonra ayarlanabilir sabit döviz kuru politikasını uygulamaya başlamıştır.

Türkiye, 1980 yılına kadar ithal ikameci sanayileşme modelini uygularken, 24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte ticarete serbestleşmeyi seçmiş ve ihracata dönük büyüme modelini uygulamaya başlamıştır. 1989 yılında yabancı sermaye hareketlerinin de serbest bırakılmasıyla birlikte ekonominin dışa açılma eğilimi artmıştır. Ayrıca Türkiye'nin, Dünya Ticaret Örgütü'ne üyeliği ve Gümrük Birliği'ne geçişiyle birlikte ihracat ve ithalat hacmi oldukça artmıştır.

1980 yılına kadar sabit döviz kurunu kullanan Türkiye, bu yıldan sonra dalgalı kur rejimine geçmiştir. Sabit döviz kuru rejimi, TL değerinin Merkez Bankası tarafından belirlenmesidir. 1980 yılına kadar döviz kurunda herhangi bir oynaklık olduğu zaman Merkez Bankası devalüasyon yoluyla yani ulusal paranın yabancı paralar karşısında değerini düşürerek piyasaya müdahale edip tekrardan bir döviz kuru belirlerken bu yıldan sonra döviz kurları piyasadaki arz ve talebe göre belirlenmiştir. Ancak, Merkez Bankası döviz kurlarına sürekli müdahale ettiği için bu rejime müdahaleli dalgalı kur rejimi denmiştir. Devalüasyon yoluyla, dış ticaret açıklarının azalacağı ekonomideki J yaklaşımına dayanmaktadır. J Eğrisi



Hipotezi, dış ticaret dengesi ile reel döviz kurları arasındaki ilişki gösterir. 2000 yılına kadar kullanılan bu rejimden sonra 2001 krizine kadar Türkiye, bant içinde dalgalanma rejimini kullanmıştır. Bu rejim, döviz kurlarının belli bir bant aralığında şekillendiği bir döviz kuru rejimidir. 2001 yılında yaşanan krizin ardından Türkiye, ekonomisini geliştirmek amacıyla “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” uygulamaya konmuş ve döviz kurlarının belirlenmesi tamamıyla piyasaya bırakılmıştır. Bu program, yüksek faiz-düşük kur uygulamayı hedef almıştır. Yani bu yıldan sonraki döviz kurları piyasadaki arz ve talebe göre belirlenmiştir.

Döviz kurlarındaki belirsizliğin artmasının dış ticaret üzerinde nasıl bir etki yarattığına dair yapılan çalışmalarda görüş birliğine varılmamış olup, döviz kurlarındaki belirsizliğin dış ticareti olumsuz etkilediğini savunanlar olduğu gibi bu etkinin olumlu olduğunu savunan çalışmalar da mevcuttur.

Bu çalışmanın amacı, döviz kuru belirsizliğinin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini belirlemek ve döviz kuru belirsizliğine karşı hükümetlerin, firmaların ve bireylerin alması gereken önlemleri açıklamaktır. Bu amaçla çalışma beş bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde döviz kuru rejimleri, bu rejimlerin uygulanması sonucu ortaya çıkan olumlu ve olumsuz sonuçlara yer verilmiştir. İkinci bölümde döviz kuru belirsizliğinin Türkiye'nin ihracatı üzerindeki etkisine değinilmiştir. Üçüncü bölümde döviz kuru belirsizliğinin Türkiye'nin ithalatı üzerindeki etkisi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde kur belirsizliğine karşı alınması gereken önlemlere yer verildikten sonra çalışma sonuca bağlanmıştır.

2. DÖVİZ KURU REJİMLERİ

Döviz kuru politikaları, faiz oranı, ekonomik büyüme, cari açık, enflasyon ve dış ticaret ile yakından ilgilidir. Küreselleşme ile birlikte ülkeler birbirlerine daha da yakınlaşmış ve ekonomik anlamda birbirlerine olan bağımlılıkları artmıştır. Ülkeler birbirleri ile ticaret yaptıklarından dolayı bir ülke parasının, yabancı ülke parasının karşılığının bilinmesi gerekmektedir. Bu ifade ise döviz kurlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Döviz kurları ülkelerin dış ticaretlerini doğrudan etkilediğinden dolayı, döviz kurlarının sabit veya esnek olması, bu döviz kuru rejimlerinin avantajları ve dezavantajları ile rejim tercihlerinin doğru yapılması ülkelerin geleceği açısından önemlidir. Döviz kuru rejimleri zamanla değişkenlik göstermiş ve ekonomik koşullara göre ayarlanmıştır.

**Tablo 1. Alternatif Döviz Kuru Rejimleri**

Rejimler	Temel Özellikler	Temel Faydalar	Temel Eksikler
Serbest Dalgalanma	Döviz kuru serbest olara kpiyasada belirlenir. Mal ve varlıkların arz ve talebindeki beklenen değışmeleri döviz kuru değışmelerine yansır.	Nominal döviz kurundaki değışmeler içsel ve dışsal şokların gerektirdiği ayarlanmaların büyük bir kısmını yüklenmektedir. Yüksek seviyede uluslararası rezervlere gerek yoktur.	Yüksek seviyede nominal (reel) döviz kuru hareketliliği kaynak dağılımını bozabilir. Para Politikası döviz kurundan farklı olarak nominal çapaya dayanarak düzenlenebilir
Kirli Dalgalanma	Aralıklı olarak MB döviz piyasasına müdahale eder. Müdahale sıklığı ve şekli hedef doğrultusunda değışir. Doğrudan müdahaleler uluslararası rezervlerde değışmeler meydana getirir. Dolaylı müdahaleler (faiz oranlarında değışim, likidite ve diğer finansal araçlar yoluyla) rezervlerde değışme meydana getirmez.	Serbest dalgalanmadan daha yüksek uluslararası rezervlere gerek vardır. Aşın döviz kuru dalgalanmalarını azaltır.	MB'nin hareketindeki şeffaflık eksikliği belirsizliği ortaya çıkartır. Müdahale etkileri genel olarak kısa sürelidir ve istikrar bozucudur.
Bir Band İçinde Dalgalanma	Nominal döviz kuru bir band içinde dalgalanmaya izin vermektedir. Bir para birimi açısından ya da para birimleri sepeti açısından bandın merkezi sabit orandır. Bandın genişliği değışmektedir.	Sistem esnekliği ve güvenilirliği bir sağlar. Anahtar bilgiler piyasa beklentilerine yön verir. Bandlar içindeki nominal oranlardaki değışmeler temel şokları absorbe eder.	Bazı durumlarda (bandlar çok dar olduğunda ve makro politikalar yatay bandlarla uyumlu olmadığı zamanlarda) sistem istikrar bozucudur ve spekülasyon eğilimi olabilir. Seçilen band aralığı önemlidir. Bandların yeniden düzenlenmesine olanak sağlayan sistemler ve MB



			paritesi rejim tarafından sağlanan güvenilirliği zayıflatırlar.
Kaygan Aralık	Parasal otorite tarafından süresiz olarak merkez paritenin sürdürülmesi vaadi yoktur. Bunun yerine belirli aralıklarla merkez parite ayarlanır. Sistem yüksek enflasyon ekonomilerinin ortaya çıkması durumunda band rejiminin bir uyarlamasıdır.	Sistem dünya enflasyonunun üzerinde bir enflasyon oranı ile seyreden ülkelere ciddi bir reel değer deneyimine zorlanmaksızın bir band benimsemelerine imkan tanır.	Merkez parite ayarlamalarının zamanı ve oranı bilinmemekte, yüksek faiz oranı hareketliliğine yol açan önemli bir belirsizlik ortaya çıkmaktadır. Standart band sisteminde olduğu gibi band için uygun genişliği seçmek oldukça zordur.
Sürünen Band Sistemi	Merkez parite aracılığı ile bir band sisteminin zaman içerisinde ayarlanmasıdır. Sürünme oranını belirtmek için farklı kurallar kullanılabilir. (Geçmiş enflasyon oranları farklılıklarını temel alan geriye dönük, beklenen enflasyon oranlarını temel alan ileriye dönük yaklaşımlar gibi).	Sistem merkez parite ayarlamaları yapılmaksızın yüksek enflasyona sahip ülkelerde band sisteminin benimsenmesine olanak tanır.	Sürünen oranın ayarlanması için seçilen kriter ciddi bir risk taşır. Geriye dönük yaklaşım sistemde enflasyon ataletini ortaya çıkarır. Yanlış enflasyon hedefleri doğrultusunda belirlenen ileriye dönük yaklaşım döviz kurlarını düşürebilir ve spekülasyon baskıları artırabilir.
Sürünen Pariteler	Nominal döviz kuru belirli göstergelere göre ayarlanır. Dar aralığın dışındaki dalgalanmasına izin verilmez. Sistemin değişkenlerinden biri nominal oranı daha önceden ilan edilen bir oran aracılığıyla süren	Yüksek enflasyona izin veren ülkeler şiddetli bir şekilde reel döviz kurunun düşmesinden kaçınırlar. Tablita sistemi halkın beklentilerini yönlendirmeye yardımcı olur, sınırlı	Geriye dönük sürünen kur enflasyon ataletinin oluşmasına, nominal çapa olarak en sonunda para politikasının rol kaybetmesine neden olabilir. Mali ve gelir politikaları birbirini desteklemezse, tablita



	enflasyonun altında tutmaya yönelik düzenlemelerden oluşur. (Tablita rejimi olarak bilinen değişken)	ölçüde kredibilite sağlar.	sistemi devam etmeyecektir.
Ayarlanabilir Sabit Kur Rejimi	Bu sistem Bretton Woods Sistemi'ne örnek oluşturmaktadır. Nominal döviz kuru sabitlenir ancak MB paritenin süresiz olarak sürdürülmesini zorunlu kılmaz. sıkı sınırlamalar parasal ve mali otoriteler üzerinde baskı oluşturmaz. Parite ayarlamaları güçlü bir politika aracıdır.	Yabancı fiyatlarla uyum içerisinde olan sürdürülebilir bir disiplin sağlar. Ancak bunun oluşabilmesi için belirsizliğin nispi olarak az düzeyde olduğu bir ortam gereklidir. Gerekli durumlarda yapılan devalüasyon sisteme esneklik sağlar.	Bu sistem yapılan devalüasyon genellikle belirsizlik altında yapılmakta ve enflasyonist baskılara yol açmaktadır.
Para Kurulu	Katı sabit döviz kuru sistemi yasal bir kurumla para politikası üzerinde sınırla yapar. Parite değişimine imkan sağlamaz. Para otoritesi yabancı para girişi karşılığı ulusal para basar.	Bu sistem kredibilitayı artırır,zaman tutarsızlığını azaltır.	Sistemde kredibilite uzun süreli, esneklik kısa sürelidir. Dışsal şoklar döviz kuru değişimleri aracılığıyla birbirine uyum sağlamaz ancak işsizlik ve ekonomik aktivite yoluyla absorbe edilebilir. MB son kredi mercii rolünü kaybeder.
Tam Dolarizasyon	Para Kurulu sisteminin en uç formudur. Diğer ülke para birimlerini benimseyen, ülkenin parasal özerklikten vazgeçtiği bir sistemdir.	Bu rejim altında kredibilite yüksektir.	

Kaynak: Edwards Sebastian and Miguel A. Savastano, "Exchange Rates in Emerging Economies: What Do We Know? What Do We Need To Know?", NBER Working Paper, Series 7228, July 1999, pp. 6-7.

Tablo 1'de alternatif döviz kurlarına ait özellikler ile bu rejimlerin faydaları ve zararlarına yer verilmiştir.



2.1. Sabit Kur Rejimi

II. Dünya Savaşı'ndan sonra birçok ülkenin uyguladığı sabit kur rejiminde, döviz kuru Merkez Bankası tarafından belirlenmekte olup Merkez Bankası kura istediği zaman müdahale de bulunabilmektedir. Bu rejimde, Merkez Bankası belirlediği kur üzerinden isteyen kişilere döviz satabilir ya da isteyenlerden döviz alabilirdi. Sabit kur rejimi, yüksek kredibiliteye, az esnekliğe sahip bir kur rejimidir. Bu kur rejiminde, Merkez Bankası piyasaya alıcı ve satıcı olarak müdahale etmektedir.

2.1.1. Tam Sabit Kur Rejimi

Bu kur rejimi, para kurulu ve tam dolarizasyon olarak ayrılmaktadır. Tam dolarizasyonda ülke kendi parasını bırakarak başka bir ülkenin para birimini kullanmaktadır. Para kurulu ise sabit kur üzerinden çeşitli düzenlemeler yapılarak döviz ve döviz cinsi varlıklar karşılığı için para çıkarılan bir sistemden ibarettir. Para kurulu, kamu kurum ve kuruluşlarına özel sektöre ve hazineye kredi veremez. Bu rejim, ulusal parayı belli döviz kurları karşısında sabit döviz kuru üzerinde tutarak değişime sokmaktadır.

2.1.2. Yarı Sabit Kur Rejimi

Yarı Sabit Kur Rejimi, Ayarlanabilir Sabit Kur Rejimi, Yatay Band İçinde Sabit Kur Rejimi, Sürünen Pariteler ve Sürünen Band Sistemi olmak üzere dört kategoriye ayrılarak incelenmiştir.

-Ayarlanabilir Sabit Kur Rejiminde kur sabittir fakat ülke uzun zaman boyunca bu kuru sürdürmek zorunda değildir. Bu sistemde döviz kuru, oranında $\% \pm 1$ oranında dar bir marjda dalgalanmaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkeler uyguladıkları döviz kurlarında yapılacak olan müdahalelerden dolayı ülkenin istikrarını bozacağı düşüncesi ile değiştirmemişlerdir. Ayarlanabilir sabit kur rejimi, Bretton Woods Sistemi altında döviz kurlarının sabitlenmesi olarak bilinmektedir.

-Yatay Band İçinde Sabit Kur Rejiminde ulusal paranın değeri önceden belirlenmiş olan kur etrafında $\% \pm 1$ bant aralığında dalgalanmaktadır. Ya da döviz kurunun en yüksek ve en düşük değerleri arasında $\% 2$ 'yi aşmaktadır.

-Sürünen Pariteler Rejiminde ulusal paranın değeri sabitlenmiştir. Bu sabit değer ülkenin makroekonomik göstergelerine göre belirlenmektedir. Bu sistemde ulusal paranın değerinin önceden belirlenmesi belirsizlik riskini en aza indirmektedir. Döviz kurları bu sistemde bir kurula bağlı olarak belirlenir ve periyodik olarak düzeltilebilir. Bu kur sisteminde ülke parası sabitlenir fakat bu değer ülkelerin ekonomik göstergelerine ve gelişmişliklerine bağlı olarak ayarlanabilir.

-Sürünen Band Sistemi'nde, ulusal paranın değeri önceden açıklanmış sabit bir değer etrafında ülkenin ödemeler dengesi ve makroekonomik göstergelerine göre dalgalanmaktadır.

2.2. Esnek Kur Rejimleri

Esnek Döviz Kuru Rejiminde, sabit kur rejiminde yapılan Merkez Bankası tarafından kurların belirlenmesi ya da Merkez Bankası'nın rejime herhangi bir müdahalesini gerektirmeyen bir rejim türüdür. Bu rejimde döviz kurları, piyasadaki arz ve talebe göre belirlenmektedir. Esnek Kur Rejimi, müdahaleli esnek kur ve serbest dalgalanan esnek kur rejimi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

2.2.1. Müdahaleli Esnek Kur Rejimi



Müdahaleli Esnek Kur Rejiminde parasal otorite, döviz kurlarına müdahale edebilmektedir. Bu rejim kirli dalgalanma olarak da bilinmektedir. Bu rejim türünde parasal otorite döviz kurlarına dolaylı ya da dolaysız olarak müdahale edebilmektedir.

2.2.2. Serbest Dalgalanan Esnek Kur Rejimi

Serbest Dalgalanan Döviz Kuru Rejiminde, Merkez Bankası kurlara hiç bir şekilde müdahale etmez. Bu rejim türünde arz ve talep piyasada birbirlerini dengelerler. Bu rejimde para politikası daha etkin olup döviz kuru politikasından bağımsızdır.

2.3. Döviz Kuru Rejimlerinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Bir ülkenin uluslararası ekonomilerde etkili olabilmesi makroekonomik göstergelerine ve gelişmişlik düzeyine bağlıdır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ise ülke parasının güçlü olması ile açıklanır. Bu bağlamda ülkelerin güçlü para birimlerine sahip olduğunun göstergesi ise kur rejimi tercihlerinin doğru yapılması ile doğru orantılıdır. Bundan dolayı ülkeler hangi kur rejimini uygulayacaklarını çok iyi belirlemelidirler. Geçmişten günümüze kadar yaşanan pek çok ekonomik krizin en önemli nedenlerinden birisi yanlış döviz kuru seçimidir. Döviz kurları seçilirken döviz hareketlerini dengeleyen ve ekonomiyi olumsuz etkilemeyecek bir seçimin yapılması gerekmektedir.

Tablo 2. Döviz Kuru Rejimleri ve Makroekonomik Performans

	Enflasyon	Büyüme	Volatilite	Kriz
Sabit Döviz Kuru	Para politikasının güvenilirliğini arttırarak, düşük enflasyona yol açar. Bunun yanında zayıf makro ekonomik yapı altında enflasyon "darboğaz" a neden olabilir.	İşlem maliyetini azaltarak, ticareti ve büyümeyi artırır. Ayrıca faiz oranlarını ve belirsizliği azaltarak yatırımları artırır.	Reel şoklar karşısında çıktıdaki volatilite artar.	Yüksek oranlı sermaye hareketliliğinin olduğu durumlarda kurlara karşı yüksek spekülasyon riski taşır, bankacılık sektöründe hassasiyeti artırır.
Dalgah Döviz Kuru	Güçlü finansal sektör ve kurumsal yapılar dışarıdan sağlanacak kredibilitenin önemini azaltır.	Reel şokların absorbe edilmesi nedeniyle yüksek büyüme.	Reel döviz kurundaki hareketliliğin reel kesime yayılması.	Döviz kuru ve bankacılık krizlerine karşı düşük risk.

Kaynak: Rogoff, Kenneth S.v.d, "Evolution and Performance of Exchange Rate Regimes", **IMF Working Paper**, WP/03/243, December 2003, p. 30.



Tablo 2’de Döviz kuru rejimlerinin enflasyon, büyüme, volatilité ve krizler üzerindeki etkilerine yer verilmiştir.

2.3.2. Sabit Kur Rejimi

Sabit kur rejiminde kurların önceden bilinmesinden dolayı riskler ortadan kalkmaktadır. Risklerin ortadan kalkması yerli ve yabancı yatırımları artırmaktadır. Ayrıca, risklerin azalması ve belirsizliğin ortadan kalmasıyla birlikte işletmelerin uluslararası piyasalara girişı kolaylaşmaktadır. Sabit kur rejimi seçimi, finansal piyasalara erişim maliyetlerini azaltırken, krizlerin de etkilerini en aza indirmektedir. Ticareti ve yatırımları artırarak da ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. Merkez Bankası, döviz kurunu sabitleyerek enflasyonla da mücadele etmektedir. Döviz kuru belirsizliği, uluslararası ticareti ve yatırımları azaltmaktadır. Bundan dolayı sabit döviz kuru rejimi, uluslararası ticareti artırmaktadır.

Sabit kur rejiminde, ulusal para yabancı para birimine sabitlendiği için diğer ülkenin parasına bağımlı bir hale gelme söz konusudur. Ayrıca, bu rejime güven olmadığı takdirde ülke ekonomik bir krizle karşı karşıya kalabilmektedir. Etkin bir kur istikrarı için para politikasının bağımsız olması gerekmektedir. Fakat bu kur sisteminde diğer ülke parasına bir bağımlılık söz konusudur. Bu rejimde, kur piyasadaki arz ve talebe göre belirlenmediği için kurun düşmesi sonucunda, ulusal paranın değeri artacak bu da ihracatı azaltarak ithalatın artmasına neden olup, dış ticaret açıklarının daha da artmasına neden olmaktadır.

2.3.3. Esnek Kur Rejimi

Esnek kur rejiminde, kurun esnek olması sebebi ile piyasada aniden ortaya çıkabilecek durumlara ya da dışarıdan gelebilecek bir şoka hemen uyum sağlanmaktadır. Bu kur sistemi bu özelliğinden dolayı ülke ekonomisini içeriden ya da dışarıdan gelebilecek olumsuzluklara karşı ülkeyi koruyabilmektedir. Esnek kur rejiminde ülke bağımsız bir para politikası uygulamaktadır.

Esnek kur rejimi uygulamasında kurların piyasadaki arz ve talebe göre belirlenmesinden dolayı çok sık değişmektedir. Bu durum belirsizliği artırarak ticareti ve yatırımları azaltmaktadır. Firmalar bu belirsizlikten kurtulmak amacıyla vadeli döviz işlemlerine başvurabilmektedirler ancak bu durum çok maliyetli olduğundan dolayı ticarete bir daralma yaşanmaktadır.

3. DÖVİZ KURU BELİRSİZLİĞİNİN İHRACATA ETKİSİ

Ekonomik büyüme ve kalkınma için ihracat çok önemlidir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler için hedef kalkınma ise, döviz kuru belirsizliği çok önemli bir etkidir. Bretton Woods Sistemi’nin 1973 yılında tamamen yürürlükten kalkmasıyla birlikte ortaya çıkan esnek kur sistemi, belirsizlik yaratacağından dolayı bu durum uluslararası ticareti de olumsuz etkileyebilmektedir. Ekonomiye hakim olan görüşe göre döviz kuru, büyümeyi uzun dönemde negatif etkilemektedir (Sevim ve Doğan, 2016: 303, Miles, 2006: 92).

Döviz kurunun yükselmesi, ulusal para cinsinden fiyatların yükselmesine bu da rekabet gücünde artışa neden olur. Bu durumda TL’nin değeri kaybı ile ihracat artışına neden olup dış ticaret açıklarının azalmasına neden olacaktır. Genel olarak kur yükselince ihracatın artması beklenir ancak Türkiye’de TL’nin değerindeki düşüşler ithalatı azaltmakta fakat ihracatı artırmamaktadır. Çünkü Türkiye’de ihracat mallarının üretiminde ithal mallarının önemi fazladır. Kur yükselince ihracatın artması beklenir, fakat ithalatın arttığı gözlemlenmektedir. Döviz kurları yükselince ihracat belli bir noktaya kadar artıyor daha sonrasında ithalat artmaktadır.



Döviz kuru belirsizliğine karşı firmaların riskten kaçınması dış ticareti olumsuz etkilemektedir. Döviz kurunda yaşanacak herhangi bir artış firmaların maliyetlerini artıracığından dolayı firmalar riskten kaçınarak ticaret yapmak istemezler ve ihracat azalır. Riskten kaçınmak isteyen firmalar ticari bir anlaşma yaparken sözleşmede o anki döviz kurunu baz alıp ödemesini de mal teslim edildikten sonra alırlar. Bu da ileride eğer döviz kurunda bir artış olmaması durumunda elde edeceği kazancın az olmasına neden olmaktadır. Fakat döviz kurundaki belirsizliğin ihracat üzerindeki asıl etkisi firmaların riskten ne ölçüde kaçındığına bağlıdır. İhracatçının riskten kaçınma derecesi yüksekse herhangi bir döviz kuru artışına karşın daha fazla ihracat yapmak isteyecek ve gelir etkisiyle ihracatını artıracak; eğer ihracatçının riskten kaçınma derecesi düşük ise herhangi bir döviz kuru artışına karşın dış piyasaya değil de ikame etkisiyle kendi iç piyasasına yönelerek ihracatın azalmasına neden olacaktır. Enflasyon oranı, faiz oranı, ödemeler dengesindeki değişiklikler, teknoloji gibi bir çok neden döviz kuru belirsizliğini etkilemektedir (Acaravcı ve Öztürk, 2002:197; Hook and Boon,2000: ; Saatçioğlu ve Karaca, 2004: 184).

Döviz kurları ve döviz kurlarında yaşanan istikrar yatırımları ve dolayısıyla ülkenin büyümesini de doğrudan etkiler. Buna bağlı olarak döviz kurlarında meydana gelen belirsizlik yatırımcıları olumsuz etkilemektedir. Bu durum yatırımcılar açısından risk unsuru oluşturduğundan yatırımlarla döviz kuru belirsizliği arasında ters yönlü bir ilişki vardır (Koç ve Değer, 2010:80).

Döviz piyasaları hiç kapanmayan, sürekli olarak alım-satımın yapıldığı bir piyasa olduğundan ve arz-talebin ise sürekli değişken olmasından dolayı bu piyasalarda ileriye dönük bir tahminde bulunmak hemen hemen imkansızdır. Döviz kurunda ortaya çıkan belirsizlikler özellikle gelişmekte olan ülkeler için çok önemlidir. Çünkü döviz kurunda olabilecek herhangi bir belirsizliğe karşı az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler gibi ekonomik yönden zayıf yani ekonomileri kırılgan bir yapıya sahip olduklarından dolayı bu gibi belirsizliklerden olumsuz etkilenme riskleri daha fazladır (Tarı ve Yıldırım, 2009: 96).

Tablo 3. Döviz Kuru Belirsizliği ve İhracat İlişkisi: Türkiye Üzerine Yapılan Çalışmalar

ÇALIŞMA	DÖNEM	YÖNTEM	ULAŞILAN SONUÇ
Acaravcı ve Öztürk (2002)	1989-2002	Eşbütünleşme	Etki Olumsuz
Kasman (2003)	1989-2002	Eşbütünleşme	Etki Olumsuz
Saatçioğlu ve Karaca (2004)	1981-2000	Eşbütünleşme	Etki Olumsuz
Köse vd. (2008)	1995-2008	Eşbütünleşme	Etki Olumsuz
Tarı ve Yıldırım(2009)	1989-2007	Eşbütünleşme	Kısa dönemde etki anlamsız, uzun dönemde etki olumsuz
Kızıldere vd. (2013)	1994-2010	ARDL	Kısa dönemde etki olumsuz, uzun dönemde etki olumlu
Balcılar vd. (2014)	1995-2012	ARDL	Etki Anlamsız
Sevim ve Doğan (2016)	2002-2014	ARDL	Etki Anlamsız

Tablo 3'te döviz kurunda yaşanan belirsizliklerin Türkiye'nin ihracatını nasıl etkilediğine dair yapılan çalışmalardan bir kaçısı yer almaktadır. Yapılan çalışmaların çoğunda etkinin olumsuz olduğu görülmektedir. Yani, döviz kurundaki belirsizlikler Türkiye'nin ihracatını olumsuz etkileyecektir. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda döviz kurundaki olası bir artışın ihracatı etkilemeyeceği sonucuna da varılmıştır. Yani, döviz kuru oynaklığının ne kısa ne de uzun dönemde ihracat üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı yönündedir. Ulaşılan sonuçların farklı olması, yapılan çalışmaların dönemlerinin, kullanılan yöntemlerinin ve değişkenlerin farklı olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 4. Reel Döviz Kurları ve İhracat Verileri



YILLAR	REEL DÖVİZ KURU	İHRACAT (MİLYON DOLAR)	YILLAR	REEL DÖVİZ KURU	İHRACAT (MİLYON DOLAR)
1980	100,35	2,910	1999	90,54	26,587
1981	93,24	4,703	2000	104,97	27,775
1982	91,74	5,746	2001	82,71	31,334
1983	90,32	5,728	2002	89,18	36,059
1984	90,68	7,134	2003	100	47,253
1985	82,85	7,958	2004	103,21	63,167
1986	68,20	7,457	2005	112,87	73,476
1987	66,35	10,190	2006	111,23	85,535
1988	60,66	11,662	2007	119,14	107,272
1989	75,74	11,625	2008	118,45	132,027
1990	83,21	12,959	2009	110,33	102,143
1991	80,29	13,593	2010	120,73	113,883
1992	81,72	14,715	2011	106,51	137,907
1993	89,40	15,345	2012	109,07	152,462
1994	68,06	18,106	2013	107,19	151,803
1995	73,32	21,637	2014	101,74	157,610
1996	72,33	23,224	2015	98,99	143,850
1997	82,43	26,261	2016	98,80	142,610
1998	85,96	26,974			

Kaynak: www.tcmb.gov.tr, www.tuik.gov.tr.

Tablo 4'te 1980 yılından bu yana olan reel döviz kurları ve ihracat gelirleri verilmiştir. Yıllar itibari ile hem reel döviz kurunda hem de ihracatta artış ve azalışlar mevcuttur. Bazı yıllar reel döviz kuru arttığında ihracat gelirleri de artış göstermiştir. 1993, 1995, 1997, 2004 ve 2010 yıllarında olduğu gibi. İhracatın artması ya da azalmasını reel döviz kuru dışında, ülkenin sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik alanda yaptığı politikalar, üye olduğu ekonomik kuruluşlar, yatırım ve teşvikler, ülkede var olan ya da var olabilecek şoklar ya da krizler etkileyebilmektedir.

Döviz kurlarındaki değişimlere bağlı olarak bazı dönemlerde ihracatla arasında herhangi bir ilişki görülmemektedir. Bunun nedeni ihracatın sadece kura değil aynı zamanda maliyet, verimlilik, fiyat, dış talep, uluslararası piyasaların genel durumları gibi nedenlere de bağlı olduğundan dolayıdır (Uzunoğlu ve Alptekin,2009:5).

Riskten kaçınarak ticaret yapmak isteyen firmalar açısından döviz kurlarında ortaya çıkabilecek bir artış maliyetleri de artıracığından dolayı dış ticareti olumsuz etkilemektedir. Döviz kurundaki artıştan korunmanın imkansız olduğu ya da çok maliyetli olacağını düşünen firmalar ihracat yapmak istemezler. Bu da döviz kurundaki artışın ihracat üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu göstermektedir (Köse, Ay ve Topallı, 2008: 27-28).

4. DÖVİZ KURU BELİRSİZLİĞİNİN İTHALATA ETKİSİ

Küreselleşmeyle birlikte ülkelerin kriz riski de artmıştır. Kriz zamanlarında, döviz kurlarındaki aşırı artıştan kurtulmak için ekonomiler faiz oranlarını yükseltmektedir. Ülkeler, bu durumdan kurtulmak için Türkiye, Arjantin, Uzak Doğu krizlerinde olduğu gibi yüksek devalüasyon uygulamak zorunda kalmışlardır (Karabıçak, 2002:122).

İthalatçı firmalar, olası döviz kuru belirsizliğine karşı hedging gibi uluslararası ekonomi araçlarını kullanmaktadır. Hedging, gelecekteki fiyat riskine karşı bugünden korunma anlamına gelmektedir. Döviz kuru belirsizliği Türkiye'nin ithalatı için çok



önemlidir. Çünkü Türkiye, özellikle üretim yapmak için ara malı ithal etmektedir (Sarı, 2010: 32).

Yapılan çalışmalar, döviz kuru belirsizliğinin ekonomi açısından iki farklı sonucuna ulaşmışlardır. Bir kısım, döviz kuru artışının ithalatı azalttığı sonucuna varırken; diğer bir kısım ise dış ticaretler uğraşanların fazla bilgili olduklarında dolayı döviz kurlarındaki hareketliliği lehlerine çevirip ithalatı artıracaklarını savunmuşlardır. İthalatın istikrarlı bir şekilde ilerlemesi için döviz kurunun da istikrarlı olması gerekmektedir. Döviz piyasasında gerçekleşen en ufak bir belirsizlik dış ticarete dolayısıyla da ithalat ve ihracat hacmine yansımaktadır. Türkiye açısından değerlendirildiğinde Türkiye'deki ithalatçıların döviz kuru riskine karşı korunma yöntemlerini iyi bilmedikleri ve uygulayamadıklarından dolayı olası bir döviz kuru artışından olumsuz etkilenmesi söz konusu olmaktadır. Türkiye, gibi ithalata bağlı olarak üretim ve ihracat yapan bir ülke için kur değişimleri çok önemlidir (Erden ve Sağlam, 2009: 20; Doğan ve Kurt, 2016:334).

Tablo 5. Döviz Kuru Belirsizliği ve İthalat İlişkisi: Türkiye Üzerine Yapılan Çalışmalar

ÇALIŞMA	DÖNEM	YÖNTEM	ULAŞILAN SONUÇ
Erden ve Sağlam (2009)	1989-2008	ARDL	Etki Olumsuz
Sarı (2010)	1982-2006	ARCH	Etki Olumsuz
Tapşın ve Karabulut (2013)	1980-2011	Toda ve Yamamoto Nedensellik Testi	Etki Anlamlı
Kızıldere vd. (2013)	1994-2010	ARDL	Etki Anlamsız
Kılıç ve Yıldırım (2015)	2005-2012	Panel Veri Analizi	Etki Anlamsız
Doğan ve Kurt (2016)	2003-2015	VAR	Etki Anlamlı

Tablo 5'te döviz kurunda yaşanan belirsizliklerin Türkiye'nin ithalatını nasıl etkilediğine dair yapılan çalışmalardan bir kaçısı yer almaktadır. Kılıç ve Yıldırım yaptığı çalışmada, 2005-2012 yılları için döviz kuru belirsizliğinin Türkiye'nin ithalatı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşırken, Doğan ve Kurt ile Tapşın ve Karabulut, 2003-2015 ve 1980-2011 yılları için döviz kuru belirsizliğinin Türkiye'nin ithalatı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Erden ve Sağlam ile Sarı'nın çalışmaları incelendiğinde ise döviz kuru belirsizliğinin ithalatı olumsuz etkilediği sonucu görülmektedir. Ulaşılan sonuçların farklı olması, yapılan çalışmaların dönemlerinin, kullanılan yöntemlerinin ve değişkenlerin farklı olmasıyla açıklanabilir.

Ekonomideki kur dalgalanmalarını etkileyen faktörler arasında banka işlemleri, dış ticaret hareketleri, faiz farklılıkları, gelir ve enflasyon düzeyleri, verimlilik, merkez bankası politikaları ve siyasi faktörler sayılabilir (Aydiner, 2016: 116).

**Tablo 6. Reel Döviz Kurları ve İthalat Verileri**

YILLAR	REEL DÖVİZ KURU	İTHALAT (MİLYON DOLAR)	YILLAR	REEL DÖVİZ KURU	İTHALAT (MİLYON DOLAR)
1980	100,35	7,909	1999	90,54	40,671
1981	93,24	8,933	2000	104,97	54,503
1982	91,74	8,843	2001	82,71	41,399
1983	90,32	9,235	2002	89,18	51,554
1984	90,68	10,757	2003	100	69,340
1985	82,85	11,343	2004	103,21	97,540
1986	68,20	11,105	2005	112,87	116,774
1987	66,35	14,158	2006	111,23	139,576
1988	60,66	14,335	2007	119,14	170,063
1989	75,74	15,792	2008	118,45	201,964
1990	83,21	22,302	2009	110,33	140,928
1991	80,29	21,047	2010	120,73	185,544
1992	81,72	22,871	2011	106,51	240,842
1993	89,40	29,928	2012	109,07	236,545
1994	68,06	23,270	2013	107,19	251,661
1995	73,32	36,709	2014	101,74	242,177
1996	72,33	43,627	2015	98,99	207,207
1997	82,43	48,559	2016	98,80	198,577
1998	85,96	45,921			

Kaynak: www.tcmb.gov.tr, www.tuik.gov.tr.

Tablo 6’da 1980 yılından bu yana olan reel döviz kurları ve ithalat gelirleri verilmiştir. Yıllar itibari ile hem reel döviz kurunda hem de ithalatta artış ve azalışlar mevcuttur. İhracatta olduğu gibi ithalatı da sadece reel döviz kurundaki artış ya da azalışlar etkilememektedir.

5. DÖVİZ KURU BELİRSİZLİĞİNE KARŞI ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Döviz kuru riski, yerli paranın yabancı para birimleri karşısında değer kazanması ya da kaybetmesidir. Döviz kurlarında meydana gelen belirsizlikler hem ithalatı hemde ihracatı doğrudan etkilemektedir. Bu bakımdan ihracat ve ithalat yapan firmaların döviz kuru belirsizliğine karşı önlemlerini çok iyi alıp, bu süreci iyi değerlendirmeleri gerekmektedir. Çünkü bu durum sadece firmaları değil aynı zamanda ülkelerin rekabet gücünü de etkilemektedir (Doğanay, 2016: 151).

Dış ticaret üzerinde döviz kuru belirsizliğini belirlemek ve ileriye dönük doğru bir döviz kuru tahmini yapmak özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için oldukça önemlidir. Döviz kurundaki olabilecek olan dalgalanmaları öngörmek, uygun döviz kuru politikası belirlenmesini ve uygulanmasını sağlamaktadır. Bu durumda ülkelerin ticaretini olumsuz etkilemeyip dış ticaret açıklarının giderilmesine neden olacaktır (Kızıldere, Kabadayı ve Emsen, 2013: 42). Döviz kuru piyasalarındaki belirsizliği ortadan kaldırmak ve hükümetlerin izleyecekleri para politikasını belirlemek amacıyla döviz kurlarına müdahale edilmektedir. Ekonomik krizlerin nedenleri arasında da döviz kuru belirsizlikleri gösterilmektedir (Güloğlu ve Akman, 2007: 44).

Döviz kuru belirsizliğine karşı riskleri en aza indirmek isteyen firmalar ya fiyatlarını ya müşterilerini ya da tedarikçilerini değiştirirler. Yani firmalar çeşitlendirme yaparlar. Böylelikle olabilecek herhangi bir döviz kuru oynaklığına karşı zararlarını minimize etmiş olurlar. Fakat firmalar olası bir döviz kuru belirsizliğine karşı bu belirsizliği ortadan



kaldırabilecek finansal araçlara sahip ise firmaların bu belirsizlikten etkilenmediği görüşü hakimdir (Sevim ve Doğan, 2016: 304).

Türkiye için döviz kuru belirsizliğinin ihracat üzerinde negatif etkisi olduğu kanısı hakimdir. Çünkü Türkiye'deki firmalar ve bireyler risk almak istemezler. Döviz kurundaki artışlar ileride döviz kuru fiyatları hakkında belirsizlik yaratmaktadır. Böyle bir durumda da ihracatçı firmalar riskten kaçınarak kendi piyasalarına yönelirler ve ihracat azalır. Bu durumdan kurtulmak için ya devlet döviz kurunda istikrarı sağlayacak ya firmalar risk almaktan kaçınmayacaklar ya da ihracatçılar riskten kaçınma yöntemlerini iyi bilip bu yöntemleri kullanacaklardır. Ayrıca, Türkiye'de döviz kuru belirsizliğini azaltıcı politikalara yer verilerek de ihracat üzerindeki olumsuz etki giderilebilir. Böylelikle olası bir döviz kuru artışı ihracatı olumsuz etkilemeyecektir (Tarı ve Yıldırım, 2009: 104; Köse, Ay ve Topallı, 2008: 42; Kasman, 2003:187).

Türkiye gibi esnek döviz kur rejimini kullanan ülkeler açısından döviz kuru yükselmeleri öngörülemediği gibi düşüşleri konusunda da tahmin etmek oldukça zor hatta imkansızdır. Firmalar bu gibi belirsizliklerin yaşandığı durumlarda portföylerini çeşitlendirerek en az zararla döviz kuru belirsizliğinden kurtulabilirler. Türkiye'de bu zamana kadar uygulanan sabit döviz kuru ve çıpa etrafında sabitlenen sabit döviz kur rejimleri krizlerin yaşanmasına engel olamamıştır. Bunun için devletin en uygun rejimi seçip uygulaması gerekmektedir (Engin, 2007: 63). Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ve dışa bağımlı ülkeler açısından döviz kurunda meydana gelen bir değişikliğin ekonomi üzerindeki rolü büyüktür. Bu bakımdan döviz kurunu ülkeye yabancı yatırımcı çekmek için kullanmak akıllıca olacaktır. Böylelikle hem ülke ekonomisi büyüyecek hem de işsizlik oranları azalacaktır. Bu amaçla döviz kurundaki belirsizliklerini ortadan kaldıracı politikalar uygulanmalıdır (Yıldız ve İde, 2015: 17).

Yaşanmış ve yaşanması olası krizlere karşı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın piyasadaki etkinliğini koruyarak finansal istikrarı sağlaması gerekmektedir. Merkez bankası, döviz kuru oynaklığının azaltılması amacıyla, Rezerv Opsiyonu Mekanizması gibi politika araçlarını etkin bir şekilde kullanmaktadır. Bu politika aracı, sermaye hareketlerine karşı Türk parasının aşırı değerlenmesini ya da değer kaybetmesini azaltmak için kullanılır (Ünlü, 2016: 22). Siyasi belirsizlikler de döviz kuru artışına neden olmaktadır. Kur riskine karşı korunmak amacıyla firmaların türev piyasalara yönelmeleri gerekmektedir. Fakat bu piyasalar Türkiye'de henüz gelişim aşamasındadır ve yatırımcıların bu konuda bilgi eksikliği mevcuttur. Bu amaçla Türkiye'de, türev piyasaların tanıtımına yönelik faaliyetlerde bulunulması gerekmektedir (Sağlam ve Başar, 2016: 28).

6. SONUÇ

Döviz kuru, ülkelerarası ekonomik ilişkilerin temel belirleyicisi konumundadır. Küreselleşmeyle birlikte finansal piyasaların gelişmesi ve çöken Bretton Woods sisteminin ardından döviz kurlarının piyasalar tarafından belirlenmesi ileriye dönük döviz kuru tahminini güçleştirmiştir. Döviz kurunun belirsiz olması firmaların ve bireylerin ekonomik kararlar verirken tedirgin olmasına neden olmaktadır. Döviz kurundaki belirsizlik, ithalat ve ihracat yapan bütün ülkeler için bir risk oluşturmaktadır. Döviz kuru belirsizliğine karşı firmaların ve ülkelerin olumsuz etkilenmemesi için devletin döviz kuru istikrarını koruyucu önlemler alması gerekmektedir. Döviz kuru dengedeyken dış ticaret istikrarlıdır fakat döviz kurunun değişkenlik gösterdiği zamanlarda dış ticaretin istikrarsızlaştığı görülmektedir.



Türkiye, 1980 yılına kadar ithal ikameci sanayileşme modelini uygularken, 24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte ticarete serbestleşmeyi seçmiş ve ihracata dönük büyüme modelini uygulamaya başlamıştır. 1989 yılında yabancı sermaye hareketlerinin de serbest bırakılmasıyla birlikte ekonominin dışa açılma eğilimi artmıştır. Ayrıca Türkiye'nin, Dünya Ticaret Örgütü'ne üyeliği ve Gümrük Birliği'ne geçişiyle birlikte ihracat ve ithalat hacmi artmıştır. 1980 yılına kadar sabit döviz kurunu kullanan Türkiye, bu yıldan sonra dalgalı kur rejimine geçmiştir.

Döviz kurları ve döviz kurlarında yaşanan istikrar yatırımları ve dolayısıyla ülkenin büyümesini de doğrudan etkiler. Buna bağlı olarak döviz kurlarında meydana gelen belirsizlik yatırımcıları olumsuz etkilemektedir. Bu durum yatırımcılar açısından risk unsuru oluşturduğundan yatırımlarla döviz kuru belirsizliği arasında ters yönlü bir ilişki vardır

Döviz kurlarındaki değişiklik önceden öngörülemez. Çünkü ekonomideki kur dalgalanmalarını etkileyen faktörler arasında banka işlemleri, dış ticaret hareketleri, faiz farklılıkları, gelir ve enflasyon düzeyleri, verimlilik, merkez bankası politikaları ve siyasi faktörler geçerlidir.

Döviz kuru piyasalarındaki belirsizliği ortadan kaldırmak ve hükümetlerin izleyecekleri para politikasını belirlemek amacıyla döviz kurlarına müdahale edilmektedir. Türkiye gibi esnek döviz kur rejimini kullanan ülkeler açısından döviz kuru yükselmeleri öngörülemediği gibi düşüşleri konusunda da tahmin etmek oldukça zor hatta imkansızdır. Firmalar bu gibi belirsizliklerin yaşandığı durumlarda portföylerini çeşitlendirerek en az zararla döviz kuru belirsizliğinden kurtulabilirler. Döviz kuru belirsizliğine karşı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın piyasadaki etkinliğini koruyarak finansal istikrarı sağlaması gerekmektedir. Ayrıca Türkiye'de, türev piyasaların tanıtımına yönelik faaliyetlerde bulunulması gerekmektedir.



- ACARAVCI, A., ÖZTÜRK, İ., (2002), “Döviz Kurundaki Değişkenliğin Türkiye İhracatı Üzerine Etkisi: Ampirik Bir Çalışma”, Review of Social, Economic & Business Studies.
- ALACAHAN, N., “Enflasyon Hedeflemesi Uygulayan Ülkelerde Enflasyon-Döviz Kuru İlişkisi ve Türkiye Uygulaması”, Türkmen Kitapevi, İstanbul.
- ARAT, K., (2003), “Türkiye’de Optimum Döviz Kuru Rejimi Seçimi Ve Döviz Kurlarından Fiyatlara Geçiş Etkisinin İncelenmesi”, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- AYDINER, M., (2016), “Türkiye'nin İhracatına Etki Eden Kur Dalgalanma Eşik Değer Tahmini”, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Muğla.
- BALICILAR, M., BAL, H.,ALGAN, N., DEMİRAL, M., (2014), “Türkiye’nin İhracat Performansı: İhracat Hacminin Temel Belirleyicilerinin İncelenmesi (1995-2012)”, Ege Akademi Bakış Dergisi, İzmir.
- DOĞAN, Z. KURT, Ü., (2016), “Türkiye Ekonomisinde Reel Döviz Kuru Ve İthalat İlişkisi”, The Journal of Academic Social Science Studies, Elazığ.
- DOĞANAY, M., (2016), “Döviz Kuru Riski Yönetimine Sektörel Bir Yaklaşım”, International Journal of Cultural and Social Studies.
- ENGİN, B., (2007), “1994 - 2004 Döneminde Döviz Kuru Volatilitésinin Türk Tekstil Ve Konfeksiyon İhracatı Ve Karlılığı Üzerindeki Etkileri”, Sosyal Bilimler Dergisi. İstanbul.
- ERDEN, L. SAĞLAM, G., (2009), “Türkiye’de Döviz Kuru Oynaklığının Sektörel İthalata Etkileri: Bir ARDL İthalat Model Analizi”, Hacettepe Üniversitesi. İ.İ.B.F. Dergisi, Ankara.
- GÜLOĞLU, B., AKMAN, A., (2007), “Türkiye’de Döviz Kuru Oynaklığının SWARCH Yöntemi İle Analizi, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, İstanbul.
- HOOKE, S.L. ve BOON, H.T., (2000), “ Reel Exchange Rate Volatility and Malaysian Export to Its Major Trading Partners”, Working Paper 6, Universty Putra Malaysia.
- KAMAL, Y., HAQ, H., GHANÍ, U., & KHAN, M. M., (2012), “Modeling the Exchange Rate Volatility, Using Generalized Autoregressive Conditionally Heteroscedastic (GARCH) Type Models: Evidencefrom Pakistan” African Journal of Business Management.
- KARABIÇAK, M., (2002), “Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinde Ortaya Çıkan Yönelim VE Tepkiler”, Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Isparta.
- KARAÇOR, Z., GERÇEKLER, B., (2010). “Reel Döviz Kuru ve Dış Ticaret İlişkisi: Türkiye Örneği (2003 - 2010), Sakarya Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sakarya.
- KASMAN, A., (2003), “Türkiye’de Reel Döviz Kuru Oynaklığı ve Bunun İhracat Üzerine Etkisi: Sektörel Bir Analiz”, Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Bursa.



- KILIÇ, E., YILDIRIM, K., (2015), “Sektörel Reel Döviz Kuru Oynaklığı İthalat Hacmini Etkiler Mi? Türkiye Üzerine Bir Uygulama, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Kütahya.
- KIZILDERE, C., KABADAYI, B., EMSEN, Ö., (2013), “Dış Ticaretin Döviz Kuru Değişmelerine Duyarlılığı: Seçilmiş Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Bir İnceleme”, Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Erzurum.
- KOÇ, H., DEĞER, K., (2010), “Döviz Kuru Belirsizliği Ve Yurtiçi Yatırımlar: Türkiye Ekonomisi Üzerine Nedensellik Testleri (1988-2007)”, Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Erzurum.
- KORKMAZ, T., ÇEVİK, İ., (2013), “Türkiye’de Uygulanan Döviz Kuru Politikalarının Dış Ticaret Ve Temel Makroekonomik Değişkenler Üzerindeki Etkisi: 2003-2012 Dönemi”, BUSİAD, Bursa.
- KÖSE, N., AY, A., TOPALLI, N., (2008), “Döviz Kuru Oynaklığının İhracata Etkisi: Türkiye Örneği (1995–2008)”, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Ankara.
- MİLES, W., (2006), “To Float or Not To Float? Currency Regimes and Growth”, Journal of Economic Development.
- SAĞLAM, M., BAŞAR, M., (2016), “Döviz Kuru Oynaklığının Öngörülmesi: Türkiye Örneği”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Konya.
- SAATİÇİOĞLU, C., KARACA, O., (2004), Döviz Kuru Belirsizliğinin İhracata Etkisi: Türkiye Örneği, Doğu Üniversitesi Dergisi, İstanbul.
- SARI, A., (2010), “Döviz Kuru Oynaklığının İthalata Etkileri: Türkiye Örneği”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri Ve İstatistik Dergisi, İstanbul.
- SENGUPTA, J. K., & SFEJR, R. E., (1997), “Modelling Exchange Rate Volatility” International Journal of Systems Science.
- SEVİM, C., DOĞAN, T., (2016), “Türkiye Ekonomisinde İhracat ve Döviz Kuru Oynaklığı İlişkisi”, Ege Akademik Bakış, İzmir.
- TAPŞIN, G., KARABIYIK, A., (2013), “Reel Döviz Kuru, İthalat Ve İhracat Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği”, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, Antalya.
- TARI, R., YILDIRIM, D., (2009), “Döviz Kuru Belirsizliğinin İhracata Etkisi: Türkiye İçin Bir Uygulama, Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Manisa.
- UZUNOĞLU, H., ALPTEKİN, E., (2009), “Döviz Kurunun Dış Ticaret Kompozisyonu Üzerindeki Etkileri”, Ar-Ge Bülten, İzmir.
- ÜNLÜ, H., (2016), “Döviz Kuru Oynaklığı ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Örneği”, Sosyoekonomi Dergisi, Ankara.
- YILDIZ, H., İDE, G., (2015), “Döviz Kuru Volatilitesi İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği”, Anadolu International Conference in Economics.
- <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Doviz+Kurlari/Reel+Efektif+Doviz+Kuruu/Veri+%28Tablolar%29> (Erişim Tarihi: 31.01.2017).
- <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (Erişim Tarihi: 31.01.2017).



JOURNAL OF AWARENESS